

ภาคผนวก ก

ข้อสรุปจากการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้หญิงในกิจกรรมประมง (มิถุนายน 2537 - ธันวาคม 2538)

วัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้น มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มผู้หญิงในชุมชนประมง ให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิงและกลุ่มผู้หญิงในชุมชนประมง ในบริบทของสังคมไทย โดยใช้ทัศนะแบบ gender analysis
3. เพื่อค้นหาความรู้และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 2 ให้แก่ผู้หญิงและกลุ่มผู้หญิง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างและพัฒนาจิตสำนึกของผู้หญิง ในฐานะสมาชิกสังคมผู้มีบทบาทเสมอภาคกับผู้ชาย

ลักษณะการดำเนินงาน ที่กำหนดไว้ ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่โครงการฯ ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.) ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ตัง สุราษฎร์ธานี และปัตตานี เพื่อ
 - 1.1 ติดตามข้อมูลและความเคลื่อนไหวในชุมชนเป้าหมาย
 - 1.2 จัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้หญิงในชุมชนเป้าหมาย
 - 1.3 ร่วมกันเรียนรู้ และแสวงหาแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้หญิงในชุมชนเป้าหมาย
2. เจ้าหน้าที่โครงการฯ เดินทางไปเยี่ยมเยียนชุมชนเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนและกลุ่มผู้หญิง และเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัย
3. จัดการประชุมกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่เป้าหมายแต่ละจังหวัด และจัดทัศนศึกษาให้กลุ่มผู้หญิงได้มีโอกาสเรียนรู้จากองค์กรชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ
4. รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำงานวิจัยเรื่องบทบาทของผู้หญิงในชุมชนประมง

สรุปการดำเนินงานทั้งหมด โดยแยกประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่

1.1 จัดประชุมกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่เป้าหมาย 2 ครั้ง และพื้นที่ฝั่งอันดามัน 1 ครั้ง โดยประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ คือ

- จ.ตรัง ได้แก่ กลุ่มผู้หญิงบ้านเจ้าไหม บ้านพระม่วง และบ้านมดตะนอย อ.กันตัง และบ้านโต๊ะบัน อ.สิเกา เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2537 มีผู้เข้าร่วมจำนวนประมาณ 50 คน

- จ.สุราษฎร์ธานี ได้แก่ กลุ่มผู้หญิง 5 หมู่บ้านใน อ.ท่าชนะ เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2537 มีผู้เข้าร่วมจำนวนประมาณ 30 คน

- จ.ภูเก็ต ได้แก่ กลุ่มผู้หญิงจาก ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว และ ต.บางเตยใต้ อ.เมือง จ.พังงา รวมทั้ง ต.ตลิ่งชัน และ ต.เกาะศรีบอยา กิ่ง อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม 2538 มีผู้เข้าร่วมจำนวนประมาณ 40 คน

การประชุมที่จังหวัดภูเก็ตนี้เป็นการจัดแทนการประชุมเพื่อคืนข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงแก่กลุ่มผู้หญิง ซึ่งกำหนดไว้แต่เดิม แต่ไม่สามารถจัดได้เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ ดังจะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม การจัดประชุมครั้งนี้เป็นผลจากการปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ อพช. ผู้มีประสบการณ์ยาวนานในพื้นที่ ซึ่งเห็นว่า พื้นที่ฝั่งอันดามันมีศักยภาพในการดำเนินงานพัฒนาในระยะยาว เนื่องจาก อพช. ในพื้นที่มีความเข้มแข็งและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งชุมชนหลายแห่งมีความพร้อมในการพัฒนาองค์กรชุมชน การประชุมกลุ่มผู้หญิงเป็นครั้งแรกในพื้นที่ดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้หญิงได้เริ่มต้นสร้างเครือข่าย

1.2 จัดทัศนศึกษาในจังหวัดสงขลาสำหรับกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ 2 จังหวัดคือ ตรัง และสุราษฎร์ธานี ให้กลุ่มผู้หญิงเรียนรู้เรื่องตลาดผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำแปรรูป และองค์กรชุมชนอื่น ๆ เมื่อวันที่ 20 - 22 มกราคม 2538 มีผู้เข้าร่วมจำนวนประมาณ 40 คน

1.3 จัดการประชุมให้ความรู้เรื่องกฎหมายเบื้องต้นสำหรับชาวบ้านเจ้าไหม บ้านพระม่วง และบ้านมดตะนอย อ.กันตัง จ.ตรัง โดยร่วมกับสภาทนายความแห่งประเทศไทย ภาค 9 เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2538 มีผู้เข้าร่วมจำนวนประมาณ 50 คน

1.4 ดำเนินการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับชุมชน กลุ่มผู้หญิง และกรณีศึกษาผู้หญิงเป็นรายบุคคลในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเจ้าไหม และบ้านพระม่วง อ.กันตัง จ.ตรัง และบ้านปากน้ำท่ากระเจาย และบ้านหนองบรีอ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี โดยเดินทางเข้าพื้นที่ประมาณเดือนละ 1 ครั้ง ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2537 - มกราคม 2538 และใช้เวลาอยู่ในแต่ละหมู่บ้านประมาณแห่งละ 10 วัน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2538

นอกจากนั้น โครงการฯ ยังมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ อพช. ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และตรัง ซึ่งมีความคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประมงและบทบาทผู้หญิงและผู้ขายในชุมชนประมง ในบ้านปากกิว อ.ท่าชนะ และบ้านคลองราง อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี และบ้านหัวถนนชายทะเล อ.ปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช รวมทั้งบ้านมดตะนอย อ.กันตัง จ.ตรัง โดยใช้แบบสอบถามเป็นแนวทาง แต่ข้อมูลที่รวบรวมได้ยังไม่เป็นระบบชัดเจน เนื่องจากขีดจำกัดของเจ้าหน้าที่เอง

2. กิจกรรมประสานเพื่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มผู้หญิงในชุมชนประมงกับสังคมวงกว้าง

2.1 ประสานงานให้ตัวแทนกลุ่มผู้หญิงจากตรังและสุราษฎร์ธานีจำนวน 10 คน เดินทางไปร่วมการประชุมประจำปีของสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ ที่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 13 -15 กันยายน 2537 มีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 150 คน

2.2 ประสานงานให้ตัวแทนกลุ่มผู้หญิงจากตรังและสุราษฎร์ธานีจำนวน 2 คน เดินทางไปเข้าร่วมการสัมมนา "สตรีไทยในทศวรรษหน้า" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมงานประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสตรีที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 28 - 29 พฤศจิกายน 2537 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนประมาณ 200 คน

2.3 ประสานงานให้สื่อมวลชนเดินทางไปทำข่าวและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของผู้หญิงในชุมชนประมง ให้สังคมได้รับรู้และตระหนักถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงในชุมชนประมง

2.4 ประสานงานกับนักวิชาการที่สนใจประเด็นสตรี และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสตรีใน ส่วนกลาง ได้แก่ มูลนิธิเพื่อนหญิง และโครงการสตรีและเยาวชนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ เริ่มต้นให้ความสนใจและส่งเสริมงานที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงในชุมชนประมง

3. กิจกรรมที่เป็นการเริ่มต้นเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนประมง ได้แก่ การจัดการประชุมเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากพื้นที่ โดยเชิญนักวิชาการและนักพัฒนาผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับประเด็นสตรีจำนวน 6 คน มาร่วมประชุมที่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 24 - 25 มิถุนายน 2538

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่โครงการฯ เดินทางไปเข้าร่วมการประชุมชาวประมงแห่งเอเชียครั้งที่ 6 ซึ่งจัดโดยสภาวัฒนธรรมแห่งเอเชียเพื่อการพัฒนา (ACFOD) ในช่วงวันที่ 18 - 21 สิงหาคม 2538 ที่อำเภอบ้านบึง จ.ชลบุรี มีผู้เข้าร่วมจากประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียจำนวนประมาณ 40 คน ผู้ประสานงานได้นำเสนอภาพรวมของผู้หญิงซึ่งมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งในหมู่บ้านประมงพื้นบ้านภาคใต้

ประเมินผลการดำเนินงานโครงการฯ

เมื่อประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ สรุปได้ว่า

1. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มผู้หญิงในชุมชนประมง

วัตถุประสงค์ข้อนี้จะบรรลุผลได้ด้วยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ 2 ประการ คือ หนึ่ง การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ซึ่งจะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งองค์กรชุมชนและกลุ่มผู้หญิงในชุมชนเป้าหมายควบคู่กันไป เนื่องจากกลุ่มผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรชุมชน และสอง คือ การประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างโครงการฯ กับองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ซึ่งเดิมกำหนดไว้ 3 จังหวัด ได้แก่ ตรัง สุราษฎร์ธานี และปัตตานี

ทว่า ในการดำเนินงานที่ผ่านมานั้น ปัจจัยดังกล่าวยังไม่เป็นจริง เนื่องจาก

- **ปัตตานี** องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินงานขั้นต้น ซึ่งมุ่งเน้นที่การจัดตั้งองค์กรชุมชน ยังไม่สามารถสนับสนุนให้ผู้หญิงมีบทบาทเด่นชัดในชุมชนหรือเกิดกลุ่มผู้หญิง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อพช. ในพื้นที่ยังมีภาระกิจและขีดจำกัดหลายด้าน ทำให้ไม่สามารถประสานงานกับโครงการฯ ได้ตามที่กำหนดไว้

- สุราษฎร์ธานี ในช่วงแรก เจ้าหน้าที่โครงการเสริมศักยภาพองค์กรประชาชนได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับโครงการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบพื้นที่เป้าหมายเป็นจำนวนมาก และขาดทักษะในการประสานงานอยู่บ้าง ทว่า ตั้งแต่เดือนมกราคม 2538 เป็นต้นมา การดำเนินงานของโครงการเสริมฯ ต้องหยุดชะงักไป เนื่องจากปัญหาภายในองค์กร จึงทำให้การประสานงานขาดช่วงไป

- ชลบุรี เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝนได้ประสานงานอย่างต่อเนื่องกับเจ้าหน้าที่โครงการมาโดยตลอด ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย แต่สมาคมฯเองก็มีเจ้าหน้าที่จำนวนจำกัด และมีพื้นที่ในความรับผิดชอบหลากหลาย จึงทำให้การประสานงานมีขีดจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นปี 2538 เป็นต้นมา

เงื่อนไขหลักของความสำเร็จในการจัดกิจกรรมและการประสานงานในพื้นที่คือ ประสิทธิภาพและความสามารถของเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน หากเจ้าหน้าที่สามารถส่งเสริมให้องค์กรชุมชนเติบโตและเข้มแข็งได้ ก็จะมีผลสืบเนื่องถึงความเข้มแข็งของกลุ่มผู้หญิงในชุมชนด้วยเช่นกัน ส่วนโครงการฯ นั้นมีบุคลากรจำกัด ไม่สามารถติดต่อประสานงานกับชุมชนได้อย่างใกล้ชิด จึงต้องประสานงานและพึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ในแทบทุกด้าน

นอกจากนั้น ข้อสรุปจากการที่เจ้าหน้าที่โครงการฯ ได้ติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนประมง โดยองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่เป็นผู้กำหนดพื้นที่เป้าหมาย และระบุ "กลุ่มผู้หญิง" ที่โครงการฯควรจะไปดำเนินงาน พบว่าแต่ละชุมชนมีบริบทและเงื่อนไขเฉพาะของตนเอง ทำให้ระดับการก่อรูปขององค์กรชุมชน และ "กลุ่มผู้หญิง" มีความแตกต่างกันไป แต่มีได้เป็นไปตามความเข้าใจเบื้องต้นของโครงการฯ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพื้นที่เป้าหมายจากเดิมที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยภาพรวมแล้ว องค์กรชุมชนในแต่ละหมู่บ้านยังไม่เข้มแข็ง แม้ว่าจะมีการริเริ่มจัดตั้งกลุ่ม และจัดทำกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และผู้หญิงจำนวนไม่น้อยได้เข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งเป็นผลมาจากแรงกดดันของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งที่บีบคั้นชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวจำนวนมากในชุมชน แต่ในชุมชนประมงยังไม่มี "กลุ่มผู้หญิง" ในความหมายของ "กลุ่ม" ซึ่งรวมความถึงคนจำนวนหนึ่งซึ่งมีเป้าหมายร่วมกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และผลักดันงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง คงมีเพียงแต่ผู้นำผู้หญิง และผู้หญิงที่มีบทบาทเป็นแกนนำในองค์กรชุมชน ซึ่งพยายามผลักดันกิจกรรมตามสถานการณ์เป็นครั้งคราวเท่านั้น

ทั้งนี้ กระบวนการสร้างเสริมความเข้มแข็งภายในองค์กรชุมชนและกลุ่มผู้หญิง ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการสร้างเครือข่ายนั้น จะต้องอาศัยการเกื้อหนุนอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิดขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทผู้หญิง และมีแผนงานในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงอย่างเป็นทางการ โดยมิโครงการฯ และองค์กรอื่น ๆ ที่ทำงานด้านพัฒนาสตรีทำหน้าที่หนุนช่วยอีกแรงหนึ่ง แต่ในสภาพความเป็นจริงที่องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่มีขีดจำกัดอย่างยิ่งในหลายด้าน ย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการพัฒนาเครือข่ายผู้หญิงและกลุ่มผู้หญิงในชุมชนประมง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโครงการฯ มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงในชุมชนประมงในพื้นที่ จ.สุราษฎร์ธานี และตรัง รวมทั้งพื้นที่ฝั่งอันดามัน ซึ่งกำลังมีการก่อตัวขององค์กรชุมชนประมง ได้เริ่มต้นเรียนรู้ร่วมกันจากการประชุม และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งโครงการฯ ทำหน้าที่เชื่อมต่อให้ผู้หญิงได้มีส่วนร่วม ในประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ การตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของผู้หญิงในครอบครัว/ชุมชน

สังคม ความสำคัญและกระบวนการในการจัดตั้งกลุ่มผู้หญิงและองค์กรชุมชน รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งในชุมชน นอกจากนั้น กิจกรรมของโครงการฯ ยังมีผลสืบเนื่องไปสู่การประสานงานกันระหว่าง "กลุ่มผู้หญิง" และผู้นำหญิงกับเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชน และมีส่วนเอื้อให้ผู้นำหญิง 2 คน ได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานของสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ในปี 2538 เป็นครั้งแรก นับแต่ก่อตั้งสมาพันธ์ฯ ในปี 2536

การดำเนินงานของโครงการฯ เป็นจุดเริ่มต้นในการประสานเครือข่าย "กลุ่มผู้หญิง" และผู้นำหญิงในชุมชนประมง กับเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน ทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ ทว่า การสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กรและเครือข่ายนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเข้มแข็งในการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่

2. การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนประมง

เนื่องจากสังคมไทยยังขาดความสนใจศึกษาประเด็นบทบาทของผู้หญิงในส่วนต่าง ๆ ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของผู้หญิงในชุมชนประมงเป็นหัวข้อที่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยมาก่อน การดำเนินงานของโครงการฯ จึงเป็นการเริ่มต้นเรียนรู้จากศูนย์ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ก็ขาดความรู้และประสบการณ์ดังกล่าว แม้ว่าจะมีพื้นฐานความเข้าใจประเด็นผู้หญิงและทักษะการวิจัยอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ได้พยายามใช้กรอบแนวคิดเบื้องต้นซึ่งกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ซึ่งกระทำอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการจัดกิจกรรมในชุมชนตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ดำเนินงาน

อนึ่ง ตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนพฤษภาคม 2538 โครงการฯ ได้จ้างเจ้าหน้าที่มูลนิธิธิดาสาสมัครเพื่อสังคมจำนวน 3 คน เป็นระยะเวลา 3 เดือนครึ่ง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้าน และบทบาทของผู้หญิงในชุมชนประมงในพื้นที่อีก 3 หมู่บ้านดังกล่าวข้างต้น

การประชุมระดมทัศนะจากนักวิชาการและนักกิจกรรมผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับประเด็นสตรี เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่โครงการฯ รวบรวมจากพื้นที่เป้าหมาย 4 หมู่บ้าน ทำให้ได้กรอบแนวคิดที่ชัดเจนและรอบด้าน เกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนประมง โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อมูลในชุมชนที่มีบริบทและองค์กรชุมชนในลักษณะหลากหลาย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประเด็นของผู้หญิงในชุมชนประมงในอนาคต ทั้งนี้โครงการฯ ได้ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่เดิมอีกด้วย

กล่าวได้ว่า ข้อสรุปภาพรวมของบทบาทผู้หญิงในชุมชนประมงพื้นบ้านภาคใต้เป็นการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แม้ว่าจะยังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร โครงการฯ ทำได้เพียงนำเสนอภาพเบื้องต้นและประเด็นสำคัญที่ควรจะมีการศึกษาต่อไปเท่านั้น

3. การค้นคว้าที่ได้จากการศึกษาให้แก่กลุ่มผู้หญิงและผู้หญิงในชุมชน

เมื่อเจ้าหน้าที่โครงการฯ เข้าไปเยี่ยมชุมชนเป้าหมายในพื้นที่ จ.สุราษฎร์ธานีและตรัง หลังจากสิ้นสุดการประชุมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้ว เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับผลการประชุม แต่พบว่า องค์กรชุมชนในแต่ละพื้นที่อยู่ในภาวะค่อนข้างระส่ำระสาย เนื่องจากปัญหาภายในและเงื่อนไขส่วนตัวของผู้นำองค์กร ภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นเป็นระยะเวลานานพอสมควร และเป็นผลจากสภาพความอ่อนแอภายในองค์กรชุมชน ซึ่ง

สืบเนื่องจากขีดจำกัดของพหุในพื้นที่ ดังได้กล่าวแล้วในข้อ 1 ในเมื่อผู้นำผู้หญิงและแกนนำผู้หญิงจึงไม่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้ โครงการฯ จึงตัดสินใจจัดประชุมกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ฝั่งอันดามันแทน จึงสรุปได้ว่า โครงการฯ ไม่ได้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อนี้เลย

กล่าวโดยรวมก็คือ การดำเนินงานในช่วงเวลามากกว่า 1 ปีของโครงการฯ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เต็มเวลาหนึ่งคนและกึ่งเวลาหนึ่งคนในช่วง 1 ปีแรก และมีเจ้าหน้าที่กึ่งเวลาเพียงหนึ่งคนในช่วงครึ่งปีหลัง เป็นการเริ่มต้นงานในรูปแบบใหม่ ในหัวข้อที่สังคมไทยยังขาดความรู้และความสนใจ โดยพยายามสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนประมง ระหว่างผู้หญิงในชุมชนองค์กรพัฒนาเอกชนระดับต่าง ๆ นักวิชาการ และสื่อมวลชน แต่หากประเมินจากทักษะของคนทำงานแล้ว การดำเนินงานทั้งหมดยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับที่น่าพึงพอใจเลย แต่อย่างน้อยที่สุด หวังว่า บทเรียนและประสบการณ์ ตลอดจนข้อมูลจากการทำงานของโครงการฯ จะเป็นประโยชน์พอสมควรสำหรับผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาประเด็นผู้หญิงในชุมชนประมงและการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนและกลุ่มผู้หญิงในชุมชนประมงในอนาคต
